

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 15ης Ιανουαρίου 2002 *

Στην υπόθεση C-439/99,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Ε. Traversa και τη Μ. Πατακιά, επικουρούμενους από τον Α. Cevese, avvocato, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Ιταλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από τον U. Leanza, επικουρούμενο από τον D. Del Gaizo, avvocato dello Stato, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

που έχει ως αντικείμενο να αναγνωρισθεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία,

- διατηρώντας σε ισχύ τις ακόλουθες διατάξεις:
  - άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, και άρθρο 7 του regio decreto legge 454, της 29ης Ιανουαρίου 1934·
  - άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, του decreto del Presidente della Repubblica 7, της 15ης Ιανουαρίου 1972·
  - άρθρο 2, παράγραφοι 4, 6 και 7, του decreto del Presidente della Repubblica 390, της 18ης Απριλίου 1994·
  - άρθρο 4 της legge regionale della Liguria 40, της 14ης Ιουλίου 1978·
  - άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχεία e, f, g και h, άρθρο 6, παράγραφος 4, και άρθρο 7 της legge regionale del Veneto 35, της 2ας Αυγούστου 1988·
  - άρθρο 2, έκτο εδάφιο, άρθρο 4, πρώτη περίπτωση, άρθρο 6, τρίτο και τέταρτο εδάφιο, και άρθρο 10, τρίτο εδάφιο, στοιχείο a, της legge regionale delle Marche 16, της 12ης Μαρτίου 1979·

- άρθρο 4, άρθρο 5, έκτο εδάφιο, στοιχεία α και γ, άρθρο 6, πρώτο εδάφιο, άρθρο 8, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, και άρθρο 16, πρώτο εδάφιο, της legge regionale dell'Emilia-Romagna 43, της 26ης Μαΐου 1980·

- άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ, άρθρο 4, παράγραφος 2, άρθρο 15, παράγραφος 3, της legge regionale della Lombardia 45, της 29ης Απριλίου 1980·

- άρθρα 3 και 4 και άρθρο 8, τελευταίο εδάφιο, της legge regionale del Friuli Venezia Giulia 10, της 23ης Φεβρουαρίου 1981·

- άρθρο 2, τελευταίο εδάφιο, και άρθρο 6 της legge regionale dell'Abruzzo 75, της 13ης Νοεμβρίου 1980, και

- άρθρα 3 και 5 και άρθρο 6, τρίτο και τέταρτο εδάφιο, άρθρο 12 και άρθρο 19, πρώτο εδάφιο, της legge provinciale della Provincia autonoma di Trento 35, της 2ας Σεπτεμβρίου 1978,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 59 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 49 ΕΚ), 60 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 50 ΕΚ), 61, 63 και 64 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρα 51 ΕΚ, 52 ΕΚ και 53 ΕΚ) και 65 και 66 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρα 54 ΕΚ και 55 ΕΚ) και ότι,

- διατηρώντας σε ισχύ τις ακόλουθες διατάξεις:

- άρθρο 3 του decreto del Presidente della Repubblica 7, της 15ης Ιανουαρίου 1972·

- άρθρο 2, στοιχεία c και d, άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχεία b και c, και άρθρο 5, πρώτο εδάφιο, στοιχείο a, της legge regionale della Liguria 12, της 3ης Νοεμβρίου 1972·

- άρθρο 8, παράγραφος 1, στοιχείο d, της legge regionale del Veneto 35, της 2ας Αυγούστου 1988·

- άρθρο 6, τρίτο εδάφιο, σημεία 3 και 4, άρθρο 7, άρθρο 8, δεύτερο εδάφιο, και άρθρο 11, πρώτο εδάφιο, της legge regionale dell'Emilia-Romagna 43, της 26ης Μαΐου 1980·

- άρθρο 5, παράγραφοι 2 και 5, άρθρο 10, παράγραφος 4, άρθρο 11, παράγραφοι 2 και 3, και άρθρο 15, παράγραφος 1, της legge regionale della Lombardia 45, της 29ης Απριλίου 1980·

- άρθρα 5, 13, 14 και άρθρο 15, πρώτο εδάφιο, στοιχείο a, της legge regionale del Friuli Venezia Giulia 10, της 23ης Φεβρουαρίου 1981·

- άρθρο 7 της legge regionale dell’Abruzzo 75, της 13ης Νοεμβρίου 1980 και
- άρθρα 6, 7 και 23 της legge provinciale della Provincia autonoma di Trento 35, της 2ας Σεπτεμβρίου 1978,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 59 έως 61 και 63 έως 66 της Συνθήκης, καθώς και από τα άρθρα 52 και 54 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποίησης, άρθρα 43 ΕΚ και 44 ΕΚ), 55 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 45 ΕΚ), 56 και 57 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποίησης, άρθρα 46 ΕΚ και 47 ΕΚ) και 58 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 48 ΕΚ),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους P. Jann, πρόεδρο τμήματος, S. von Bahr (εισηγητή), A. La Pergola, L. Sevón και M. Wathelet, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: S. Alber
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισηγητή δικαστή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 29ης Μαΐου 2001,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 17 Νοεμβρίου 1999, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει του άρθρου 226 ΕΚ, προσφυγή με την οποία ζητεί να αναγνωριστεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία,
  - διατηρώντας σε ισχύ τις ακόλουθες διατάξεις:
    - άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, και άρθρο 7, του regio decreto legge 454, της 29ης Ιανουαρίου 1934·
    - άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, του decreto del Presidente della Repubblica 7, της 15ης Ιανουαρίου 1972·
    - άρθρο 2, παράγραφοι 4, 6 και 7, του decreto del Presidente della Repubblica 390, της 18ης Απριλίου 1994·
    - άρθρο 4 της legge regionale della Liguria 40, της 14ης Ιουλίου 1978·
    - άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχεία e, f, g και h, άρθρο 6, παράγραφος 4, και άρθρο 7 της legge regionale del Veneto 35, της 2ας Αυγούστου 1988·

- άρθρο 2, έκτο εδάφιο, άρθρο 4, πρώτη περίπτωση, άρθρο 6, τρίτο και τέταρτο εδάφιο, και άρθρο 10, τρίτο εδάφιο, στοιχείο a, της legge regionale delle Marche 16, της 12ης Μαρτίου 1979·

- άρθρο 4, άρθρο 5, έκτο εδάφιο, στοιχεία a και c, άρθρο 6, πρώτο εδάφιο, άρθρο 8, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, και άρθρο 16, πρώτο εδάφιο, της legge regionale dell'Emilia-Romagna 43, της 26ης Μαΐου 1980·

- άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο c, άρθρο 4, παράγραφος 2, άρθρο 15, παράγραφος 3, της legge regionale della Lombardia 45, της 29ης Απριλίου 1980·

- άρθρα 3 και 4 και άρθρο 8, τελευταίο εδάφιο, της legge regionale del Friuli Venezia Giulia 10, της 23ης Φεβρουαρίου 1981·

- άρθρο 2, τελευταίο εδάφιο, και άρθρο 6 της legge regionale dell'Abruzzo 75, της 13ης Νοεμβρίου 1980, και

- άρθρα 3, 5 και 6, τρίτο και τέταρτο εδάφιο, άρθρο 12 και άρθρο 19, πρώτο εδάφιο, της legge provinciale della Provincia autonoma di Trento 35, της 2ας Σεπτεμβρίου 1978,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 59 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποίησης, άρθρο 49 ΕΚ), 60 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 50 ΕΚ), 61, 63 και 64 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρα 51 ΕΚ, 52 ΕΚ και 53 ΕΚ) και 65 και 66 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρα 54 ΕΚ και 55 ΕΚ) και ότι,

- διατηρώντας σε ισχύ τις ακόλουθες διατάξεις:

- άρθρο 3 του decreto del Presidente della Repubblica 7, της 15ης Ιανουαρίου 1972·

- άρθρο 2, στοιχεία c και d, άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχεία b και c, και άρθρο 5, πρώτο εδάφιο, στοιχείο a, της legge regionale della Liguria 12, της 3ης Νοεμβρίου 1972·

- άρθρο 8, παράγραφος 1, στοιχείο d, της legge regionale del Veneto 35, της 2ας Αυγούστου 1988·

- άρθρο 6, τρίτο εδάφιο, σημεία 3 και 4, άρθρο 7, άρθρο 8, δεύτερο εδάφιο, και άρθρο 11, πρώτο εδάφιο, της legge regionale dell'Emilia-Romagna 43, της 26ης Μαΐου 1980·

- άρθρο 5, παράγραφοι 2 και 5, άρθρο 10, παράγραφος 4, άρθρο 11, παράγραφοι 2 και 3, και άρθρο 15, παράγραφος 1, της legge regionale della Lombardia 45, της 29ης Απριλίου 1980·

- άρθρα 5, 13, 14 και άρθρο 15, πρώτο εδάφιο, στοιχείο a, της legge regionale del Friuli Venezia Giulia 10, της 23ης Φεβρουαρίου 1981·

- άρθρο 7 της legge regionale dell’Abruzzo 75, της 13ης Νοεμβρίου 1980 και

- άρθρα 6, 7 και 23 της legge provinciale della Provincia autonoma di Trento 35, της 2ας Σεπτεμβρίου 1978,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 59 έως 61 και 63 έως 66 της Συνθήκης, καθώς και από τα άρθρα 52 και 54 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποίησης, άρθρα 43 ΕΚ και 44 ΕΚ), 55 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 45 ΕΚ), 56 και 57 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποίησης, άρθρα 46 ΕΚ και 47 ΕΚ) και 58 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 48 ΕΚ).

Διαδικασία προ της ασκήσεως της προσφυγής

2 Κατόπιν καταγγελιών ορισμένων επιχειρηματιών του τομέα των εκθέσεων, η Επιτροπή εξέτασε διάφορες ιταλικές εθνικές, περιφερειακές και επαρχιακές διατάξεις περί πανηγύρεων, εκθέσεων και αγορών (στο εξής: εκθέσεις).

3 Μετά το πέρας της ως άνω εξέτασης, η Επιτροπή έκρινε ότι ορισμένες διατάξεις αντίκεινται στην αρχή της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, που προβλέπεται στα άρθρα 59 επ. της Συνθήκης, και ότι ορισμένες άλλες διατάξεις αντίκεινται τόσο στην αρχή της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών όσο και στην αρχή της ελευθερίας εγκαταστάσεως, που προβλέπεται στα άρθρα 52 επ. της Συνθήκης.

- 4 Με έγγραφο οχλήσεως της 16ης Απριλίου 1996, η Επιτροπή κάλεσε την Ιταλική Δημοκρατία να υποβάλει τις παρατηρήσεις της επί του θέματος εντός δύο μηνών.
- 5 Επειδή η Επιτροπή δεν θεώρησε την απάντηση της Ιταλικής Δημοκρατίας ικανοποιητική, απήρθη, με έγγραφο της 18ης Μαΐου 1998, αιτιολογημένη γνώμη στο εν λόγω κράτος μέλος, καλώντας το να θεσπίσει τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθεί προς την ως άνω αιτιολογημένη γνώμη εντός δύο μηνών από την κοινοποίησή της.
- 6 Με έγγραφο της 15ης Φεβρουαρίου 1999, η Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Ιταλίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση διαβίβασε στην Επιτροπή το κείμενο νομοσχεδίου που είχε μεν εγκριθεί από τη Γερουσία, αλλά εξεταζόταν ακόμη από την επιτροπή περιορισμένης συνθέσεως της δέκατης επιτροπής «Βιομηχανίας» του Κοινοβουλίου.
- 7 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.

Επί του παραδεκτού

- 8 Εκ προοιμίου, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι το Δικαστήριο δύναται να εξετάζει αυτεπαγγέλτως αν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 226 ΕΚ για την άσκηση προσφυγής λόγω παραβάσεως (απόφαση της 31ης Μαρτίου 1992, C-362/90, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1992, σ. I-2353, σκέψη 8).

- 9 Κατ' αρχάς, ορισμένες από τις αιτιάσεις που προέβαλε η Επιτροπή ενώπιον του Δικαστηρίου δεν αντιστοιχούν απολύτως στις αιτιάσεις που προέβαλε κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία ή στερούνται της απαιτούμενης σαφήνειας και ακρίβειας.
- 10 Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, ο σκοπός της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας έγκειται στο να παρασχεθεί στο οικείο κράτος μέλος η δυνατότητα, αφενός, να συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο και, αφετέρου, να προβάλει λυσιτελώς τους αμυντικούς του ισχυρισμούς κατά των αιτιάσεων που διατυπώνει η Επιτροπή (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 10ης Μαΐου 2001, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, C-152/98, Συλλογή 2001, σ. I-3463, σκέψη 23).
- 11 Συνεπώς, πρώτον, το αντικείμενο της προσφυγής που ασκείται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 226 ΕΚ οριοθετείται από την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία, την οποία προβλέπει η διάταξη αυτή (προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, σκέψη 23). Επομένως, η προσφυγή πρέπει να στηρίζεται στους ίδιους με την αιτιολογημένη γνώμη λόγους και ισχυρισμούς (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 18ης Ιουνίου 1998, C-35/96, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1998, σ. I-3851, σκέψη 28). Αν μια αιτίαση δεν διατυπώθηκε με την αιτιολογημένη γνώμη, δεν μπορεί να προβληθεί παραδεκτώς κατά το στάδιο της ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασίας.
- 12 Δεύτερον, η αιτιολογημένη γνώμη πρέπει να περιλαμβάνει συνοπτική και λεπτομερή παράθεση των λόγων που έπεισαν την Επιτροπή ότι το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος παρέβη μια από τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 1997, C-207/96, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1997, σ. I-6869, σκέψη 18).
- 13 Κατ' εφαρμογήν των ως άνω αρχών, η πρώτη αιτίαση πρέπει να κριθεί απαράδεκτη, στο μέτρο που αφορά το άρθρο 6 της legge provinciale di Trento 35/78, καθόσον,

όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 22 των προτάσεών του, οι παραπομπές της Επιτροπής στις υποδιαρέσεις του εν λόγω άρθρου, κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία, είναι λανθασμένες και διαφέρουν από εκείνες που αναφέρει στην προσφυγή της.

- 14 Όσον αφορά τη δεύτερη αιτίαση της Επιτροπής, στο μέτρο που αφορά το άρθρο 7 της *legge regionale dell'Emilia-Romagna 43/80*, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η προσφυγή αφορά το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α, του σχετικού νόμου, ενώ η αιτιολογημένη γνώμη επικρίνει το άρθρο 7, τρίτο και τέταρτο εδάφιο, του νόμου αυτού. Συνεπώς, η δεύτερη αιτίαση, στο μέτρο που αφορά το εν λόγω άρθρο, δεν έχει διατυπωθεί με σαφήνεια στην αιτιολογημένη γνώμη και πρέπει ως εκ τούτου να κριθεί απαράδεκτη.
- 15 Στη συνέχεια, από τις απαντήσεις αμφοτέρων των διαδίκων σε ερώτηση του Δικαστηρίου απορρέει ότι η *legge regionale delle Marche 16/79* και η *legge regionale dell'Abruzzo 75/80* καταργήθηκαν στις 13 Απριλίου 1995 και στις 10 Σεπτεμβρίου 1993 αντιστοίχως.
- 16 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, από το γράμμα του άρθρου 226, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, προκύπτει ότι η Επιτροπή μπορεί να ασκήσει προσφυγή λόγω παραβάσεως μόνον αν το οικείο κράτος μέλος δεν συμμορφώθηκε προς την αιτιολογημένη γνώμη εντός της προθεσμίας που τού τάχθηκε προς τούτο με τη γνώμη αυτή (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση της 31ης Μαρτίου 1992, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 9).
- 17 Δεδομένου ότι η *legge regionale delle Marche 16/79* και η *legge regionale dell'Abruzzo 75/80* καταργήθηκαν προ της εκπνοής της προθεσμίας που η Επιτροπή έταξε με την αιτιολογημένη γνώμη — και μάλιστα προ της αποστολής του εγγράφου οχλήσεως —, η προσαπτόμενη παράβαση δεν υφίστατο πλέον κατά την ημερομηνία εκπνοής της ως άνω προθεσμίας. Κατά συνέπεια, η προσφυγή της Επιτροπής πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη, στο μέτρο που αφορά τους εν λόγω περιφερειακούς νόμους.

Επί της ουσίας*Προκαταρκτικές παρατηρήσεις*

- 18 Σύμφωνα με την Επιτροπή, οι επικρινόμενες εθνικές, περιφερειακές και επαρχιακές διατάξεις επιβάλλουν αδικαιολόγητους περιορισμούς τόσο στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών όσο και στο δικαίωμα εγκαταστάσεως, στον τομέα της διοργανώσεως εκθέσεων, όσον αφορά τους επιχειρηματίες άλλων κρατών μελών.
- 19 Ενώπιον του Δικαστηρίου, η Ιταλική Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί πλέον την παράβαση.
- 20 Πάντως, έχει σημασία να υπομνησθεί ότι, στο πλαίσιο προσφυγής λόγω παραβάσεως ασκηθείσας από την Επιτροπή δυνάμει του άρθρου 226 ΕΚ, δηλαδή προσφυγής της οποίας τη σκοπιμότητα μόνον αυτή μπορεί να εκτιμήσει, στο Δικαστήριο εναπόκειται να αναγνωρίσει την ύπαρξη ή μη της προσαπτομένης παραβάσεως, ακόμα και αν το ενδιαφερόμενο κράτος δεν αμφισβητεί πλέον την παράβαση (βλ. απόφαση της 22ας Ιουνίου 1993, C-243/89, Επιτροπή κατά Δανίας, Συλλογή 1993, σ. I-3353, σκέψη 30).
- 21 Προκειμένου για τη δραστηριότητα του διοργανωτή εκθέσεων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι πρόκειται για μια οικονομική δραστηριότητα που εμπίπτει στο κεφάλαιο της Συνθήκης που αφορά το δικαίωμα εγκαταστάσεως, οσάκις η εν λόγω δραστηριότητα ασκείται από υπήκοο ενός κράτους μέλους εντός άλλου κράτους μέλους κατά τρόπο σταθερό και συνεχή (διαρκή), μέσω κύριας ή δευτερεύουσας εγκαταστάσεως εντός του τελευταίου αυτού κράτους μέλους, καθώς και στο κεφάλαιο της Συνθήκης που αφορά τις υπηρεσίες, οσάκις η εν λόγω δραστηριότητα ασκείται από υπήκοο ενός κράτους μέλους, ο οποίος μετακινείται σε άλλο κράτος μέλος για να ασκήσει εκεί τη δραστηριότητα αυτή προσωρινώς (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 1995, C-55/94, Gebhard, Συλλογή 1995, σ. I-4165, σκέψεις 25 και 26).

- 22 Τα άρθρα 52 και 59 της Συνθήκης επιβάλλουν την κατάργηση των περιορισμών, αντίστοιχα, της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών. Ως τέτοιος περιορισμός πρέπει να θεωρείται κάθε μέτρο το οποίο απαγορεύει, παρακωλύει ή καθιστά λιγότερο ελκυστική την άσκηση των ως άνω ελευθεριών (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, σχετικά με την ελευθερία εγκαταστάσεως, απόφαση της 30ής Μαρτίου 1993, C-168/91, Κωνσταντινίδης, Συλλογή 1993, σ. I-1191, σκέψη 15, και, σχετικά με την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 2001, C-205/99, Analir κ.λπ., Συλλογή 2001, σ. I-1271, σκέψη 21).
- 23 Ωστόσο, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι, οσάκις τέτοια μέτρα εφαρμόζονται σε κάθε πρόσωπο ή επιχείρηση που ασκεί δραστηριότητες στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής, αυτά δύναται να δικαιολογηθούν οσάκις ανταποκρίνονται σε επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, στο μέτρο που είναι κατάλληλα για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και δεν είναι δεσμευτικά πέραν του βαθμού που είναι αναγκαίος για την επίτευξη του σκοπού αυτού (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, προπαρατεθείσες αποφάσεις Gebhard, σκέψη 37, και Analir κ.λπ., σκέψη 25).
- 24 Κατόπιν των προεκτεθέντων, πρέπει να εξετασθούν διαδοχικά η πρώτη αιτίαση της Επιτροπής, η οποία αντλείται από παραβίαση της αρχής της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, και η δεύτερη αιτίαση, η οποία αντλείται από παραβίαση τόσο της αρχής της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών όσο και της αρχής της ελευθερίας εγκαταστάσεως.

Επί της πρώτης αιτιάσεως, η οποία αντλείται από παραβίαση της αρχής της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών

- 25 Με την πρώτη αιτίαση, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ορισμένες από τις επίμαχες εθνικές, περιφερειακές ή επαρχιακές διατάξεις αντίκεινται στην αρχή της ελεύθερης

παροχής υπηρεσιών, λόγω του περιοριστικού ή εισάγοντος δυσμενείς διακρίσεις χαρακτήρα τους, στον βαθμό που:

- υποχρεώνουν τον διοργανωτή εκθέσεων να λαμβάνει επίσημη αναγνώριση από τις ιταλικές εθνικές, περιφερειακές ή τοπικές αρχές (άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, του regio decreto-legge 454/34· άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, του decreto del Presidente della Repubblica 7/72· άρθρο 2, παράγραφος 4, του decreto del Presidente della Repubblica 390/94· άρθρο 8, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, της legge regionale dell'Emilia-Romagna 43/80· άρθρο 5, πρώτο εδάφιο, της legge provinciale della Provincia autonoma di Trento 35/78· άρθρο 7 της legge regionale del Veneto 35/88· άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο c, της legge regionale della Lombardia 45/80)·
- επιβάλλουν στον διοργανωτή εκθέσεων να διαθέτει έδρα, εγκατάσταση ή σταθερή οργάνωση σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο (άρθρο 15, παράγραφος 3, της legge regionale della Lombardia 45/80· άρθρο 8, τελευταίο εδάφιο, της legge regionale del Friuli Venezia Giulia 10/81)·
- επιβάλλουν στον διοργανωτή εκθέσεων να περιβάλλεται μια ιδιαίτερη νομική μορφή ή να υπάγεται σε ένα ιδιαίτερο νομικό καθεστώς, αποκλείοντας εκ του γεγονότος αυτού τις άλλες κατηγορίες επιχειρηματιών (άρθρο 4 της legge regionale dell'Emilia-Romagna 43/80, σύμφωνα με το οποίο οι εκθέσεις διοργανώνονται από δημόσιους φορείς, από θυγατρικούς οργανισμούς των κατά περίπτωση αρμοδίων οικονομικών ενώσεων, από ιδιωτικές ενώσεις και από επιτροπές που επιδιώκουν διαφορετικό σκοπό)·
- επιτάσσουν η δραστηριότητα του διοργανωτή εκθέσεων να ασκείται αποκλειστικώς (άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο c, της legge regionale della Lombardia 45/80· άρθρο 3 της legge regionale del Friuli Venezia Giulia 10/81· άρθρο 5, πρώτο εδάφιο, της legge provinciale della Provincia autonoma di Trento 35/78)·

- επιτάσσουν η δραστηριότητα του διοργανωτή εκθέσεων να ασκείται άνευ επιδίωξης κερδοσκοπικού σκοπού (άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο c, και άρθρο 4, παράγραφος 2, της legge regionale della Lombardia 45/80· άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχεία e, f και h, της legge regionale del Veneto 35/88· άρθρο 4 της legge regionale del Friuli Venezia Giulia 10/81· άρθρα 3, 5, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, και άρθρα 12 και 19, πρώτο εδάφιο, της legge provinciale di Trento 35/78· άρθρο 4 της legge regionale della Liguria 40/78· άρθρο 5, έκτο εδάφιο, στοιχείο c, της legge regionale dell'Emilia-Romagna 43/80)·

- επιβάλλουν την περιοδικότητα της εκθέσεως (άρθρο 6, πρώτο εδάφιο, της legge regionale dell'Emilia-Romagna 43/80, σύμφωνα με το οποίο οι εθνικές και οι διεθνείς εκθέσεις πρέπει να διαθέτουν μόνιμη έδρα και σταθερή διοικητική οργάνωση και να λαμβάνουν χώρα σε περιοδικά διαστήματα και για καθορισμένη διάρκεια)·

- επιβάλλουν την υποχρέωση η υπό διοργάνωση έκθεση να συνάδει προς τους στόχους που έχουν τεθεί από μια περιφέρεια στο πλαίσιο του περιφερειακού σχεδιασμού (άρθρο 5, έκτο εδάφιο, στοιχείο a, της legge regionale dell'Emilia-Romagna 43/80)·

- επιβάλλουν την τήρηση ιδιαίτερος δεσμευτικών προθεσμιών, κατά τη διοικητική διαδικασία χορηγήσεως της υποχρεωτικής αδειάς [άρθρο 2, παράγραφοι 4, 6 και 7, του decreto del Presidente della Repubblica 390/94, το οποίο ορίζει ότι οι αιτήσεις για την αναγνώριση της ιδιότητας της διεθνούς εκθέσεως και για τη λήψη της αδειάς διεξαγωγής της πρέπει να κατατίθενται στις αρμόδιες αρχές προ της 30ής Σεπτεμβρίου του πρώτου εκ των δύο ετών που προηγούνται εκείνου κατά τη διάρκεια του οποίου διεξάγεται η έκθεση (παράγραφος 4), ότι η ως άνω ιδιότητα αναγνωρίζεται προ της 1ης Φεβρουαρίου του έτους που προηγείται εκείνου κατά τη διάρκεια του οποίου διεξάγεται η έκθεση και ότι το ως άνω μέτρο πρέπει να κοινοποιηθεί στις περιφέρειες (παράγραφος 5), ότι οι περιφέρειες πρέπει να θεσπίσουν περιφερειακής αρμοδιότητας μέτρα για τη χορήγηση της εν λόγω αδειάς τριάντα ημέρες πριν από την κοινοποίηση που προβλέπεται στην παράγραφο 5 (παράγραφος 6) και ότι οι περιφέρειες πρέπει να διαβιβάσουν, προ της 30ής Σεπτεμβρίου του έτους που προηγείται εκείνου

κατά τη διάρκεια του οποίου διεξάγονται οι εκθέσεις, τον κατάλογο των εκθέσεων που αναγνωρίζονται ως εθνικής εμβελείας και στις οποίες χορηγείται άδεια στα Υπουργεία Βιομηχανίας, Εμπορίου και Βιοτεχνίας (παραγράφος 7)].

- προβλέπουν την απαγόρευση της διοργανώσεως άλλων εκθέσεων, πλην εκείνων οι οποίες έχουν περιληφθεί στο επίσημο χρονοδιάγραμμα (άρθρο 7 του Regio decreto-legge 454/34· άρθρο 16, πρώτο εδάφιο, της legge regionale dell'Emilia-Romagna 43/80).

26 Συναφώς, επιβάλλεται κατ' αρχάς να υπομνησθεί ότι από πάγια νομολογία προκύπτει ότι μια εθνική κανονιστική ρύθμιση που εξαρτά από τη χορήγηση διοικητικής αδείας την παροχή ορισμένων υπηρεσιών επί του εθνικού εδάφους από επιχείρηση εγκατεστημένη εντός άλλου κράτους μέλους συνιστά περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, υπό την έννοια του άρθρου 59 της Συνθήκης (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 9ης Μαρτίου 2000, C-355/98, Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 2000, σ. I-1221, σκέψη 35).

27 Παρόλο που η υποχρέωση επίσημης αναγνωρίσεως ή χορηγήσεως προηγούμενης αδείας για την άσκηση της δραστηριότητας του διοργανωτή εκθέσεων δύναται ενδεχομένως να δικαιολογηθεί από λόγους γενικού συμφέροντος, που συνίστανται στη διασφάλιση της αναγκαίας ποιότητας των προσφερομένων υπηρεσιών και της ασφαλούς διεξαγωγής της εκθέσεως, η επιβολή τέτοιας υποχρεώσεως είναι αδικαιολόγητη οσάκις το εν λόγω συμφέρον διασφαλίζεται από τους κανόνες στους οποίους υπόκειται ο παρέχων υπηρεσίες στο κράτος μέλος όπου βρίσκεται η εγκατάστασή του.

28 Ωστόσο, οι επίμαχες εθνικές και περιφερειακές διατάξεις δεν φαίνεται να λαμβάνουν υπόψη τους κανόνες που ισχύουν για τον παρέχοντα υπηρεσίες εντός του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένος. Εξάλλου, η Ιταλική Κυβέρνηση δεν προέβαλε καν ότι οι ως άνω διατάξεις έπρεπε να ερμηνευθούν υπ' αυτήν την έννοια.

- 29 Επομένως, οι επίμαχοι περιορισμοί οι οποίοι παρατίθενται στη σκέψη 25, πρώτη περίπτωση, της παρούσας αποφάσεως δεν είναι δικαιολογημένοι. Συνεπώς, η πρώτη αιτίαση είναι βάσιμη, στο μέτρο που αφορά τις εθνικές, περιφερειακές και επαρχιακές διατάξεις που επιτάσσουν την υποχρέωση λήψεως αδείας ή επίσημης αναγνώρισεως για την άσκηση της δραστηριότητας του διοργανωτή εκθέσεων.
- 30 Προκειμένου περί της υποχρέωσης του διοργανωτή εκθέσεων να διαθέτει μόνιμη έδρα σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο, πρέπει να τονιστεί ότι, αν η υποχρέωση λήψεως αδείας συνιστά περιορισμό στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, η υποχρέωση μόνιμης εγκατάστασης αποτελεί στην πραγματικότητα, αυτή καθ' εαυτήν, άρνηση της εν λόγω ελευθερίας. Η υποχρέωση αυτή έχει ως συνέπεια να αφαιρεί κάθε πρακτική αποτελεσματικότητα από το άρθρο 59 της Συνθήκης, το οποίο αποσκοπεί ακριβώς στην κατάργηση των περιορισμών της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών εκ μέρους προσώπων που δεν είναι εγκατεστημένα στο κράτος όπου πρέπει να παρασχεθεί η υπηρεσία. Για να γίνει αποδεκτή μια τέτοια υποχρέωση, πρέπει να αποδεικνύεται ότι αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 9ης Ιουλίου 1997, C-222/95, Parodi, Συλλογή 1997, σ. I-3899, σκέψη 31).
- 31 Η Ιταλική Κυβέρνηση δεν προέβαλε κανένα επιχείρημα προς απόδειξη του ότι η ύπαρξη έδρας, εγκαταστάσεως ή σταθερής οργάνωσης σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο είναι απαραίτητη για την άσκηση της δραστηριότητας του διοργανωτή εκθέσεων. Κατά συνέπεια, η πρώτη αιτίαση είναι βάσιμη, στο μέτρο που αφορά τις περιφερειακές διατάξεις που παρατίθενται στη σκέψη 25, δεύτερη περίπτωση, της παρούσας αποφάσεως.
- 32 Η υποχρέωση του διοργανωτή εκθέσεων να περιβάλλεται μια ιδιαίτερη νομική μορφή ή να υπάγεται σε ένα ιδιαίτερο νομικό καθεστώς, η υποχρέωση αποκλειστικής ασκήσεως της δραστηριότητας του διοργανωτή εκθέσεων, καθώς και η απαγόρευση επιδιώξεως κερδοσκοπικού σκοπού αποτελούν επίσης σημαντικούς περιορισμούς στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών. Λόγοι γενικού συμφέροντος ικανοί να δικαιολογήσουν τέτοιους περιορισμούς δύσκολα μπορούν να γίνουν αντιληπτοί. Εξάλλου, δεδομένου ότι η Ιταλική Κυβέρνηση δεν προέβαλε κανέναν λόγο, η πρώτη αιτίαση πρέπει να θεωρηθεί βάσιμη, στο μέτρο που αφορά τις επίμαχες περιφερειακές και επαρχιακές διατάξεις, που παρατίθενται στη σκέψη 25, τρίτη έως πέμπτη περίπτωση, της παρούσας αποφάσεως, εξαιρουμένης, εντούτοις, της διατάξεως του άρθρου 19, πρώτο εδάφιο, της legge provinciale di Trento 35/78. Πράγματι, η Επιτροπή δεν

απέδειξε ότι η εν λόγω διάταξη, η οποία προβλέπει τη χορήγηση επιδοτήσεων σε ορισμένους επιχειρηματίες του τομέα των εκθέσεων, θίγει την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

33 Όσον αφορά τις εθνικές και περιφερειακές διατάξεις που επιβάλλουν την περιοδικότητα των εκθέσεων, που επιβάλλουν την υποχρέωση οι εκθέσεις να συνάδουν προς τους στόχους που έχουν τεθεί από μια περιφέρεια στο πλαίσιο του περιφερειακού σχεδιασμού και επιβάλλουν την τήρηση ιδιαίτέρως δευσμενικών προθεσμιών κατά τη διαδικασία χορηγήσεως αδείας διεξαγωγής των εκθέσεων, καθώς και τις διατάξεις που προβλέπουν την απαγόρευση διοργανώσεως άλλων εκθέσεων, πλην εκείνων οι οποίες έχουν περιληφθεί στο επίσημο χρονοδιάγραμμα, δεν χωρεί αμφιβολία ότι διατάξεις τέτοιου χαρακτήρα ενδέχεται να καταστήσουν την άσκηση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών δυσχερέστερη. Μολονότι δεν αποκλείεται να υφίστανται λόγοι γενικού συμφέροντος δυνάμενοι να δικαιολογήσουν περιορισμούς αυτού του είδους, η Ιταλική Κυβέρνηση δεν προέβαλε κανέναν τέτοιο λόγο με την απαιτούμενη ακρίβεια, προκειμένου να παράσχει στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να εκτιμήσει τη βαρύτητά του και να ελέγξει αν πληρούνται οι προϋποθέσεις της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας. Επομένως, η πρώτη αιτίαση είναι επίσης βάσιμη, στο μέτρο που αφορά αυτές τις διατάξεις, οι οποίες παρατίθενται στη σκέψη 25, έκτη έως ένατη περίπτωση, της παρούσας αποφάσεως.

34 Τέλος, πρέπει να τονιστεί ότι η Επιτροπή δεν προέβαλε τους λόγους για τους οποίους οι διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφοι 1, στοιχείο g, και 4, της legge regionale del Veneto 35/88, οι οποίες παρατίθενται αποκλειστικώς στο αιτητικό της προσφυγής της, θίγουν την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών. Κατά συνέπεια, η πρώτη αιτίαση πρέπει να απορριφθεί, στο μέτρο που αφορά τις ως άνω διατάξεις.

Επί της δεύτερης αιτιάσεως, η οποία αντλείται από παραβίαση των αρχών της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και της ελευθερίας εγκαταστάσεως

35 Με τη δεύτερη αιτίαση, η Επιτροπή προβάλλει ότι ορισμένες εθνικές, περιφερειακές και επαρχιακές διατάξεις αντίκεινται τόσο στην αρχή της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών όσο και στην ελευθερία εγκαταστάσεως, στον βαθμό που εξαρτούν τη δραστηριότητα του διοργανωτή εκθέσεων

- από την παρέμβαση των δημοσίων αρχών ή τοπικών οργανισμών άλλης φύσεως στον διορισμό, εν όλω ή εν μέρει μόνο, των οργάνων των φορέων διοργανώσεως εκθέσεων, όπως του διοικητικού συμβουλίου, της εκτελεστικής επιτροπής, του συμβουλίου ελέγχου λογιστικών βιβλίων, του προέδρου, του γενικού γραμματέα (άρθρο 3 του decreto del Presidente della Repubblica 7/72· άρθρο 2, στοιχεία c και d, άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχεία b και c, και άρθρο 5, πρώτο εδάφιο, στοιχείο a, της legge regionale della Liguria 12/72· άρθρο 8, παράγραφος 1, στοιχείο d, της legge regionale del Veneto 35/88· άρθρο 8, δεύτερο εδάφιο, και άρθρο 11, πρώτο εδάφιο, της legge regionale dell'Emilia Romagna 43/80· άρθρο 5 της legge regionale del Friuli Venezia Giulia 10/81)·

- από το ότι μεταξύ των ιδρυτικών μελών ή των εταιρών περιλαμβάνεται τουλάχιστον ένα τοπικό θεσμικό όργανο (άρθρο 8, δεύτερο εδάφιο, της legge regionale dell'Emilia Romagna 43/80)·

- από την παρέμβαση, έστω και συμβουλευτικά, οργανισμών που απαρτίζονται από επιχειρηματίες που ήδη ασκούν δραστηριότητα στο οικείο έδαφος, ή αντιπροσωπευτικών των εν λόγω επιχειρηματιών, με σκοπό την αναγνώριση του φορέα διοργανώσεως, τη χορήγηση αδείας σε αυτόν και τη χρηματοδότησή του με δημόσιους πόρους (άρθρο 6, τρίτο εδάφιο, σημεία 3 και 4, της legge regionale dell'Emilia-Romagna 43/80· άρθρα 6, 7 και 23 της legge provinciale della Provincia autonoma di Trento 35/78· άρθρα 13, 14 και 15, πρώτο εδάφιο, στοιχείο a, της legge regionale del Friuli-Venezia Giulia 10/81· άρθρο 5, παράγραφοι 2 και 5, άρθρο 10, παράγραφος 4, άρθρο 11, παράγραφοι 2 και 3, και άρθρο 15, παράγραφος 1, της legge regionale della Lombardia 45/80).

36 Κατ' αρχάς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι εθνικές και περιφερειακές διατάξεις που εξαρτούν τον διορισμό των οργάνων των φορέων διοργανώσεως εκθέσεων από την παρέμβαση των δημοσίων αρχών ή τοπικών οργανισμών άλλης φύσεως ενδέχεται να διαταράξουν, ή ακόμη και να παρακωλύσουν, την εκ μέρους των προερχομένων από άλλα κράτη μέλη επιχειρηματιών άσκηση του δικαιώματός τους για ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, καθώς και να καταστήσουν δυσχερέστερη την άσκηση του δικαιώματός τους για εγκατάσταση στην Ιταλία.

- 37 Τα ανωτέρω ισχύουν, ακολούθως, και για το άρθρο 8, δεύτερο εδάφιο, της legge regionale dell'Emilia-Romagna 43/80, το οποίο δεν εξαρτά την άσκηση της δραστηριότητας του διοργανωτή εκθέσεων από την παρέμβαση των δημοσίων αρχών ή τοπικών οργανισμών κατά τον διορισμό των οργάνων των φορέων διοργανώσεως εκθέσεων, αλλά, αντιθέτως, εξαρτά την άσκηση της δραστηριότητας του διοργανωτή εκθέσεων από το ότι μεταξύ των ιδρυτικών μελών ή των εταίρων περιλαμβάνεται τουλάχιστον ένα τοπικό θεσμικό όργανο.
- 38 Λόγοι γενικού συμφέροντος ικανοί να δικαιολογήσουν τέτοιους περιορισμούς δύσκολα μπορούν να γίνουν αντιληπτοί. Εξάλλου, η Ιταλική Κυβέρνηση δεν προέβαλε κανένα συγκεκριμένο λόγο. Συνεπώς, η δεύτερη αιτίαση είναι βάσιμη, στο μέτρο που αφορά τις εθνικές και περιφερειακές διατάξεις που παρατίθενται στη σκέψη 35, πρώτη και δεύτερη περίπτωση, της παρούσας αποφάσεως, με εξαίρεση τη διάταξη του άρθρου 8, δεύτερο εδάφιο, της legge regionale dell'Emilia-Romagna 43/80, στο μέτρο που αποτελεί αντικείμενο της πρώτης περιπτώσεως της εν λόγω σκέψεως.
- 39 Προκειμένου, τέλος, για τις διατάξεις που εξαρτούν τη διοργάνωση εκθέσεων από την παρέμβαση οργανισμών, μέλη των οποίων είναι επιχειρηματίες που ασκούν ήδη δραστηριότητα στο οικείο έδαφος, ή αντιπροσωπευτικών των εν λόγω επιχειρηματιών, με σκοπό την αναγνώριση του φορέα διοργανώσεως, τη χορήγηση αδείας σε αυτόν και τη χρηματοδότησή του με δημόσιους πόρους, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η υποχρέωση λήψεως αδείας ή επίσημης αναγνώρισεως συνιστά περιορισμό στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών ή στην ελευθερία εγκαταστάσεως. Ομοίως, και για τους λόγους που εξέθεσε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 165 των προτάσεών του, μια τέτοια προσβολή μπορεί να είναι απόρροια διατάξεων που προβλέπουν την παρέμβαση οργανισμών, μέλη των οποίων είναι ανταγωνιζόμενοι επιχειρηματίες που ασκούν ήδη δραστηριότητα στο οικείο έδαφος.
- 40 Αυτό ισχύει ως προς τα άρθρα 13, 14 και το άρθρο 15, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α, της legge regionale del Friuli Venezia Giulia 10/81, τα οποία προβλέπουν την παρέμβαση, με σκοπό τη χορήγηση αδείας για τη διεξαγωγή εκθέσεων, συμβουλευτικής επιτροπής που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τέσσερις προέδρους φορέων διοργανώσεως εκθέσεων, που η έδρα τους βρίσκεται εντός της περιφέρειας. Ελλείψει οποιασδήποτε αιτιολογίας, οι διατάξεις αυτές, οι οποίες παρατίθενται στη σκέψη 35, τρίτη περίπτωση, της παρούσας αποφάσεως, αντίκεινται στις αρχές της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και της ελευθερίας εγκαταστάσεως.

41 Αντιθέτως, οι περιορισμοί στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών ή στην ελευθερία εγκαταστάσεως που τίθενται με τις άλλες διατάξεις οι οποίες παρατίθενται στη σκέψη 35, τρίτη περίπτωση, της παρούσας αποφάσεως, ήτοι με τις διατάξεις του άρθρου 6, τρίτο εδάφιο, σημεία 3 και 4, της legge regionale dell'Emilia-Romagna 43/80, των άρθρων 6, 7 και 23 της legge provinciale di Trento 35/78, καθώς και του άρθρου 5, παράγραφοι 2 και 5, του άρθρου 10, παράγραφος 4, του άρθρου 11, παράγραφοι 2 και 3, και του άρθρου 15, παράγραφος 1, της legge regionale della Lombardia 45/80, μπορούν να δικαιολογηθούν από το γεγονός ότι οι γνώσεις ή η εμπειρία των εκπροσώπων της οικονομικής ζωής, οι οποίοι δεν είναι ανταγωνιστές των επιχειρηματιών που σχετίζονται με τη διαδικασία αναγνώρισεως ή χορηγήσεως αδείας, καθώς και των εκπροσώπων του κοινού στο οποίο απευθύνεται μια έκθεση μπορούν να αποδειχθούν πολύτιμες στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας.

42 Κατά συνέπεια, λαμβανομένων υπόψη όλων των προεκτεθέντων, πρέπει να αναγνωρισθεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία,

- διατηρώντας σε ισχύ τις ακόλουθες διατάξεις:
  - άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, και άρθρο 7 του regio decreto-legge 454/34·
  - άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, του decreto del Presidente della Repubblica 7/72·
  - άρθρο 2, παράγραφοι 4, 6 και 7, του decreto del Presidente della Repubblica 390/94·
  - άρθρο 4 της legge regionale della Liguria 40/78·

— άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχεία e, f και h, και άρθρο 7 της legge regionale del Veneto 35/88·

— άρθρο 4 και άρθρο 5, έκτο εδάφιο, στοιχεία a και c, άρθρο 6, πρώτο εδάφιο, άρθρο 8, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, και άρθρο 16, πρώτο εδάφιο, της legge regionale dell'Emilia-Romagna 43/80·

— άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο c, και παράγραφος 2, άρθρο 15, παράγραφος 3, της legge regionale della Lombardia 45/80·

— άρθρα 3 και 4 και άρθρο 8, τελευταίο εδάφιο, της legge regionale del Friuli Venezia Giulia 10/81 και

— άρθρα 3, 5 και 12 της legge provinciale di Trento 35/78,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 59 έως 61 και 63 έως 66 της Συνθήκης και ότι

— διατηρώντας σε ισχύ τις ακόλουθες διατάξεις:

— άρθρο 3 του decreto del Presidente della Repubblica 7/72·

- άρθρο 2, στοιχεία c και d, άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχεία b και c, και άρθρο 5, πρώτο εδάφιο, στοιχείο a, της legge regionale della Liguria 12/72·

- άρθρο 8, παράγραφος 1, στοιχείο d, της legge regionale del Veneto 35/88·

- άρθρο 8, δεύτερο εδάφιο, και άρθρο 11, πρώτο εδάφιο, της legge regionale dell'Emilia-Romagna 43/80 και

- άρθρα 5, 13, 14 και άρθρο 15, πρώτο εδάφιο, στοιχείο a, της legge regionale del Friuli Venezia Giulia 10/81,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 59 έως 61 και 63 έως 66 της Συνθήκης, καθώς και από τα άρθρα 52 και 54 έως 58 της Συνθήκης.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 43 Σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή έχει ζητήσει την καταδίκη της Ιταλικής Δημοκρατίας και η τελευταία ηττήθηκε ως προς τους κυριότερους ισχυρισμούς της, πρέπει το κράτος αυτό να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Η Ιταλική Δημοκρατία, διατηρώντας σε ισχύ τις ακόλουθες διατάξεις:

- **άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, και άρθρο 7 του regio decreto-legge 454, της 29ης Ιανουαρίου 1934·**

- **άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, του decreto del Presidente della Repubblica 7, της 15ης Ιανουαρίου 1972·**

- **άρθρο 2, παράγραφοι 4, 6 και 7, του decreto del Presidente della Repubblica 390, της 18ης Απριλίου 1994·**

- **άρθρο 4 της legge regionale della Liguria 40, της 14ης Ιουλίου 1978·**

- άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχεία e, f και h, και άρθρο 7 της legge regionale del Veneto 35, της 2ας Αυγούστου 1988·

- άρθρο 4 και άρθρο 5, έκτο εδάφιο, στοιχεία a και c, άρθρο 6, πρώτο εδάφιο, άρθρο 8, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, και άρθρο 16, πρώτο εδάφιο, της legge regionale dell'Emilia-Romagna 43, της 26ης Μαΐου 1980·

- άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο c, και παράγραφος 2, άρθρο 15, παράγραφος 3, της legge regionale della Lombardia 45, της 29ης Απριλίου 1980·

- άρθρα 3 και 4 και άρθρο 8, τελευταίο εδάφιο, της legge regionale del Friuli Venezia Giulia 10, της 23ης Φεβρουαρίου 1981, και

- άρθρα 3, 5 και 12 της legge provinciale di Trento 35, της 2ας Σεπτεμβρίου 1978,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 59 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 49 ΕΚ), 60 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 50 ΕΚ), 61, 63 και 64 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρα 51 ΕΚ, 52 ΕΚ και 53 ΕΚ) και 65 και 66 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρα 54 ΕΚ και 55 ΕΚ).

2) Η Ιταλική Δημοκρατία, διατηρώντας σε ισχύ τις ακόλουθες διατάξεις:

- άρθρο 3 του decreto del Presidente della Repubblica 7, της 15ης Ιανουαρίου 1972·

- άρθρο 2, στοιχεία c και d, άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχεία b και c, και άρθρο 5, πρώτο εδάφιο, στοιχείο a, της legge regionale della Liguria 12, της 3ης Νοεμβρίου 1972·

- άρθρο 8, παράγραφος 1, στοιχείο d, της legge regionale del Veneto 35, της 2ας Αυγούστου 1988·

- άρθρο 8, δεύτερο εδάφιο, και άρθρο 11, πρώτο εδάφιο, της legge regionale dell'Emilia-Romagna 43, της 26ης Μαΐου 1980, και

- άρθρα 5, 13, 14 και άρθρο 15, πρώτο εδάφιο, στοιχείο a, της legge regionale del Friuli Venezia Giulia 10, της 23ης Φεβρουαρίου 1981,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 59 έως 61 και 63 έως 66 της Συνθήκης, καθώς και από τα άρθρα 52 και 54 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρα 43 ΕΚ και 44 ΕΚ), 55 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 45 ΕΚ), 56 και 57 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρα 46 ΕΚ και 47 ΕΚ) και 58 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 48 ΕΚ).

3) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.

4) Καταδικάζει την Ιταλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Jann

von Bahr

La Pergola

Sevón

Wathelet

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 15 Ιανουαρίου 2002.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

R. Grass

P. Jann